

УНИВЕРЗИТЕТ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
ПАРИСКА 16
11 000 БЕОГРАД

Извештај комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

ФИЛОЗОФИЈА ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛИЗМА У АНГАЖОВАНОМ ГРАФИЧКОМ
ИЗРАЗУ – ИЗЛОЖБА ЛИТОГРАФИЈА

Кандидаткиња Јелена Луковић

На основу члана 50. и 119. Статута Факултета ликовних уметности, Наставно-уметничко веће је на 436. седници, одржаној 01.03.2017. године, донело одлуку о именовању Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта *Филозофија егзистенцијализма у ангажованом графичком изразу – изложба литографија* кандидаткиње Јелене Луковић у саставу: мр Жарко Смиљанић, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду (ментор), др Драган Момиров, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду, др Бранко Раковић, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду, др Владимир Вељашевић, ванредни професор Факултета ликовних уметности у Београду и мр Гордана Петровић, редовни професор Факултета примењених уметности у Београду.

Комисија Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности подноси следећи извештај:

1. Биографија кандидата

Јелена Луковић (рођ. Петровић) је рођена 26.04.1988. године у Брчком, Босна и Херцеговина. Основне студије на Факултету ликовних уметности, Универзитета

уметности у Београду, одсек графика, завршила је 2010. године у класи мр Жарка Смиљанића, редовног професора Факултета ликовних уметности у Београду. На мастер академске студије уписала се 2010. године на истом факултету и дипломирала 2012. године са темом дипломског (мастер) рада *Људско тело у ратним дејствима као ликовни мотив*. На докторске уметничке студије, графички одсек Факултета ликовних уметности у Београду, уписала се 2012. године под менторством редовног професора Жарка Смиљанића. Последњих девет година редовно излаже у земљи и иностранству.

Одабране изложбе:

Самосталне изложбе:

2017. Самостална изложба *Филозофија егзистенцијализма у ангажованом графичком изразу – изложба литографија*, Центар за графику и визуелна истраживања Академија, Београд
2016. Самостална изложба *Деконструкције*, Народни музеј, Јокановића кућа, Ужице
2013. Самостална изложба *Деконструкције, Шуматовачка* – Центар за ликовно образовање, галерија *Степениште*, Београд

Колективне изложбе:

2017. *Самодовољност*, галерија *Самодовољност*, Београд
2016. (*Мајска изложба графике Београдског круга*, галерија *Графички колектив*, Београд; *Пета међународна изложба графике*, ЦКМ Кадебостански културни центар, Кадикој, Истанбул, Турска, 28. *Ужички регионални ликовни салон*, Градска галерија Ужице, Ужице; *Мали печат, Изложба графике малог формата*, галерија *Графички колектив*, Београд; *Graphicall 2016*, Међународни фестивал графике, *4bid gallery*, Амстердам, Холандија)
2015. (*Мајска изложба графике Београдског круга*, галерија *Графички колектив*, Београд; *Међународна изложба студентске графике*, галерија *Л1 и Л0*, Креативни центар *Цокеј клуба*, Хонг Конг, Кина; *16. Интербиџен*, Међународна галерија портрета, Тузла, БиХ; Међународно бијенале савремене графике *Јосиф Ајзер*, Плоешти, Румунија; *Мини-арт – Други меморијал Милана Верговића*, Градска галерија Ужице-Културни центар Ивањица-Центар за културу Ариље)

2014. (*Мали печат*, Изложба графике малог формата, галерија *Графички колектив*, Београд; *Кључна реч графика*, галерија *Графички колектив*, Београд; *Петнаеста међународна изложба мале графике*, Пољска – Лођ '14, Градска уметничка галерија, Лођ, Пољска; *Мајска изложба графике Београдског круга*, галерија *Графички колектив*, Београд; *Шта уметност нуди друштву*, Пети међународни уметнички фестивал, *Фабрика до Брако де Прата*, Лисабон, Португалија)
2013. (Међународно бијенале савремене графике *Јосиф Ајзер*, Плоешти, Румунија; *15. Интербифен*, Међународна галерија портрета, Тузла, БиХ; *10. Ноћ музеја, Литограф-картограф*, Казамати, Калемегдан, Београд; *ФЕСТУМ*, Студентски културни центар, Београд)
2012. (*Прво међународно бијенале мале графике*, Павиљон у тврђави, Ниш; *Седмо међународно тријенале графике*, Битољ, Македонија; *Мајска изложба графике Београдског круга*, галерија *Графички колектив*, Београд; Изложба студената завршне године мастер студија, Центар за графику и визуелна истраживања *Академија*, Београд; *16. Бијенале студентске графике Србије*, Културни центар *Студентски град*, Београд)
2011. (*Мали печат*, Изложба графике малог формата, галерија *Графички колектив*, Београд; Изложба учесника 27. и 28. графичке колоније у Смедереву, Културни центар, Смедерево; Изложба учесника међународне графичке колоније *Софија*, Богданци, Македонија; *Мајска изложба графике Београдског круга*, галерија *Графички колектив*, Београд)
2010. (Међународни пројекат *Размена са Истоком*, Бостон, САД, *15. Бијенале студентске графике Србије*, Културни центар *Студентски град*, Београд)
2008. (Перформанс *Слободан ум*, Музеј савремене умјетности, Бања Лука, БиХ)

Уметничке колоније:

2011. Међународна графичка колонија *Софија*, Богданци, Македонија,
 2011. Ликовна колонија *Графика*, Центар за културу, Смедерево

Пројекти:

- 2014–2017. Научноистраживачки пројекат Министарства просвете, науке и технолошког развоја *Насеља и становништво српских земаља у позном средњем*

- веку (14–15. век)*, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, евиденциони број пројекта: ОИ 177010
2014. *Кључна реч графика* – Пројекат студената докторских студија Факултета ликовних уметности у Београду и ред. проф. Биљане Вуковић у сарадњи са галеријом *Графички колектив* и *Галеријом 96* из Приједора, БиХ
2013. Пројекат у сарадњи са ван. проф. Адамом Пантићем поводом 10. Ноћи музеја, *Литограф-картограф*, Казамати, Калемегдан, Београд
- 2013–2014. *Шуматовачка*, Центар за ликовно образовање, Београд, графичка радионица.
- 2012–2017. Докторски уметнички пројекат *Филозофија егзистенцијализма у ангажованом графичком изразу – изложба литографија*
2012. *The (...) Space project*, галерија *Mission*, Глочестер Плејс, Велика Британија
2010. Међународни пројекат *Размена са Истоком*, Бостон, САД

Стипендије:

- 2014–2017. Министарство просвете, науке и технолошког развоја – стипендија за студенте докторских студија
- 2011–2012. *Доситеја* - Фонд за мледе таленте Републике Србије
- 2010–2011. Републичка фондација за развој научног и уметничког подмлатка
- 2009–2010. Министарство просвете, науке и технолошког развоја – стипендија за студенте основних студија

Награде:

2011. Награда Факултета ликовних уметности за графику *Бошко Карановић*

2. Анализа докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат *Филозофија егзистенцијализма у ангажованом графичком изразу – изложба литографија* конципиран је као интеракција две, међусобно логички повезане целине: уметничког и теоријског дела рада. Уметнички део пројекта представљен је у Галерији Центра за графику и визуелна истраживања *Академија* у Београду, у периоду од 18.04. до 25.04.2017. године. Изложбом је

обухваћено једанаест графичких листова великог и средњег формата, насталих у периоду 2012–2015. године. У писаном делу рада постављене су основне хипотезе, предмет и циљ истраживања. Формирани су теоријски оквири рада и образложен је процес конкретизовања идеја егзистенцијалистичке филозофије у личном графичком изразу.

Структура теоријског дела рада ослања се на модел Миодрага Б. Протића, којим се рад (теоријски и практични) рашчлањује и сагледава у оквиру четири основна слоја: Физички, Пластички или Феноменални, Предметни и Значењски или Духовни. Писани део рада, осим Увода, Закључка, Списка репродукција, Литературе и Биографије, чини пет поглавља: (I) *Филозофија егзистенцијализма у књижевном-уметничким токовима прве половине двадесетог века*, (II) *Феноменални слој рада*, (III) *Предметни слој рада*, (IV) *Значењски (духовни) слој рада* и (V) *Презентација радова*. Обим писаног дела пројекта износи II + 94 стране, односно, садржи 25 репродукција радова и приказ уметничке изложбе, 72. библиографске јединице и 9 интернет извора.

У Уводу је представљен предмет истраживања, изложена је структура рада, основни циљеви и хипотезе, очекивани доприноси уметничког пројекта и методе истраживачког поступка, где се посебно наглашава интердисциплинаран приступ предмету истраживања и значај укључивања резултата до којих су дошле друге дисциплине, као што су књижевност, филозофија, психологија, социологија итд. У овом делу, посебно је апострофиран утицај претходног циклуса уметничких радова, реализованих за време дипломских студија и који су обједињени у оквиру мастер рада *Људско тело у ратним дејствима као ликовни мотив*. Докторски уметнички пројекат представља логички наставак даљих истраживања феномена идентитета, апсурда и (не)одговорности појединца, које је кандидаткиња започела у претходном циклусу студија.

У првом поглављу, *Филозофија егзистенцијализма у књижевном-уметничким токовима прве половине двадесетог века*, изложени су идејни и теоријски оквири рада. У овом делу текста се указује на трајност и ширину покрета, његове зачетке и улогу у обликовању књижевно-уметничке мисли двадесетог века. Сажето и јасно објашњена је његова структура, унутрашње карактеристике, поделе и противречности. У првом поглављу, фокус се налази на књижевним формама егзистенцијалистичких филозофа и егзистенцијалистички оријентисаних књижевника. Посебна пажња поклоњена је истраживању и осветљавању *атеистичког* правца егзистенцијалистичке филозофије,

док се *религиозни* само назначава и филозофији апсурда, коју егзистенцијализам изнедрио.

У другом поглављу, *Феноменални слој рада*, сагледава се визуелни аспект радова – појашњава се одабир и организација ликовних елемената као средстава визуелизације егзистенцијалистичког језика. Шири увид у начин организације графичког листа и одабир формалних ликовних елемената као филозофских и психолошких компоненти рада, омогућен је анализом феноменалног слоја. Посебно се наглашава поигравање перцепцијом посматрача, које се огледа у супротстављању одређених вредности (феномена) у раду: великог формата и теме алијенације, статичности композиције и експресивног рукописа, градње слике цртачким поступком деконструкције, итд. У овом делу рада појашњава се избор графичке технике равне штампе као медија у ком је реализован целокупан пројекат, цртачки поступак, као и улога светлости и боје.

Избор теме и мотива сагледава се у наредном поглављу – *Предметни слој рада*. Одабир фигуре, као основног мотива, приступ теми и теоријско-уметничка полазишта, појашњавају се у трећем поглављу рада. Направљен је осврт на одређене идентитетске појмове, који се провлаче кроз цео рад (тело, утеловљење, портрет, отисак), њихове трансформације и метаморфозе. У предметном слоју се наглашава тежња за остваривањем равнотеже пластичног и предметног у раду, значај портретног приказивања и улога временско-просторних категорија у личном поетском изразу.

У четвртом поглављу, *Значењски слој рада*, објашњена је концептуална основа пројекта. Претходна поглавља односила су се на сагледавање визуелних аспеката рада, док је у значењском слоју осветљена идејна основа захватањем одређених социјалних, политичких и друштвених питања и анализом њиховог утицаја на формирање књижевних и уметничких токова прве половине двадесетог века. Нарочито је наглашено питање етичког, које се неминовно појављује у процесу транспоновања егзистенцијалистичких идеја.

Пето поглавље, *Презентација радова*, садржи приказ и анализу серије од седамнаест графичких листова великог и средњег формата и осврт на концепт докторске уметничке изложбе, као форме у којој је финализован целокупан пројекат. Представљајући ток рада и процес штампе, назначен је облик организације графичких листова и начин њиховог сагледавања. Ликовни елементи и њихово уређење унутар радова, детаљније су описани и осветљени у првом делу петог поглавља, а потом је појашњен садржај последњег рада – уметничке изложбе.

У Закључном делу рада, кандидаткиња је направила резиме остварених резултата, пре свега постављених циљева и степена њихове реализације. Пошто је доказивање основне хипотезе рада праћено увођењем неколико потциљева истраживања, урађена је појединачна евалуација остварених исхода и њихово поређење са очекиваним. Посебно је наглашена улога значењског слоја, као дела рада у ком се успоставља јединство за којим се трагало и чиме се указује на исправност почетне идеје.

3. Критички осврт комисије

Писани део пројекта прати истовремене аналитичке процесе у личном раду и систему који служи као идејно-теоријска платформа пројекта. У теоријском делу рада се сагледава процес имплементације егзистенцијалистичког језика у књижевно-уметничком изразу дефинисаног раздобља, анализирају његови елементи и указује на универзалност овог језика као средства транспоновања идеја егзистенцијалистичке филозофије. Јасно су дефинисани референтни појмови, анализирани фазе рада, особености литографског медија, ликовне и техничке карактеристике дела и остварени резултати истраживања.

Писани део рада се није увек развијао симултано са уметничким – велики део истраживања му је претходио, те се, стога, писани део не своди искључиво на теоријску експликацију практичног. Резултати остварени у теоријском делу истраживања представљају тле из ког су, на најдиректнији начин, произашли радови овог циклуса.

У реализацији графичких листова, нарочито графика великог формата, истиче се висок технолошко-занатски дomet и промишљеност извођачког поступка. Крајњи исход докторског уметничког пројекта односи се на коначно опредмећивање постављених хипотеза у практичном делу пројекта. Докторска уметничка изложба изведена је као јединствена целина која је омогућила увид у процес рада, остварене резултате и истраживачки поступак.

Одабир литературе, коју чини преко седамдесет девет јединица, упућује на закључак о равноправној улози филозофско-књижевних и уметничких референци. Коришћени извори сведоче о ширини фокуса и аналитичког приступа области која је још увек недовољно потенцирана и оставља значајне могућности за наставак истраживања у наредном периоду.

4. Оцена остварених резултата – закључак са образложењем уметничког доприноса рада

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта *Филозофија егзистенцијализма у ангажованом графичком изразу – изложба литографија* сматра да је кандидаткиња Јелена Луковић успешно реализовала постављене циљеве и остварила одличне резултате у пракатичном делу рада – докторској уметничкој изложби представљеној у Галерији Центра за графику и визуелна истраживања *Академија* у Београду у периоду од 18.04. до 25.04.2017. године.

У писаном делу, кандидаткиња је назначила теоријске оквире рада и на свеобухватан и систематичан начин пружила јасан увид у лични стваралачки израз и структуралне елементе рада. Теоријски део пројекта утемељен је, не само на личним истраживањима, него и на спознајама и анализама других дисциплина, које су у средишта својих истраживања постављале иста или слична питања.

Уметничким делом пројекта, конципираним као визуелно-теоријско истраживање, успешно је заокружен израз којим се опредмеђују постављене хипотезе и довршавају идејна и истраживања могућности литографског медија. Иако се надовезује на претходни циклус у погледу одабраног графичког медија и у идејном смислу, комисија сматра да је направљен значајан искорак од досадашњег уметничког рада. Одабир ликовног медија и начин реализације су усаглашени са основном идејом пројекта. У раду је демонстрирано одлично познавање могућности одабраног графичког медија, извођачко умеће, као и владање и познавање методологије истраживачког рада. Кандидаткиња је показала разумевање процеса стваралачког поступка и способност извођења и експликације властитог рада у неопходним теоријским и практичним контекстима.

Досадашњи рад Јелене Луковић одликовао је ангажовани карактер, те се и у последњем циклусу потвђује закључак о етичком, као неодвојивом чиниоцу дела. Утемељивши свој рад на уметничко-књижевно-филозофским делима егзистенцијалистичког правца, кандидаткиња је изградила стабилно упориште за даљи рад и наставак истраживања.

Докторски уметнички пројекат Јелене Луковић успешно је одговорио на постављене циљеве и задатке. Теоријски и уметнички део рада делови су складне и повезане целине. Реализацијом уметничког дела пројекта, Јелена Луковић пољу савремене ликовне графике доприноси новим и оригиналним решењима. Комисија за

оцену и одбрану докторског уметничког пројекта закључује да је реч о оригиналном, аутентичном и вредном пројекту и предлаже Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности у Београду да прихвати позитиван извештај и достави га на усвајање Сенату Универзитета уметности у Београду.

У Београду, јун 2017. године

мр Жарко Смиљанић, редовни професор ФЛУ у Београду (ментор)

др Драган Момиров, редовни професор ФЛУ у Београду

др Бранко Раковић, редовни професор ФЛУ у Београду

др Владимир Вељашевић, ванредни професор ФЛУ у Београду

мр Гордана Петровић, редовни професор ФПУ у Београду